

Duitstalig en toch geen Duits. De groteske vertellingen van Urs Widmer.

1 januari 1997

Auteur: Kees Combat

Volume: 07

Nummer: 4

Pagina's: 26-31

Documenten

- [tsjip_jrg07_023.pdf](#)

duitstalig en toch geen Duits de groteske vertellingen van Urs Widmer afgelopen maanden was zijn satirisch toneelstuk Top Dogs onder regie van Franz Marijnen het succes in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg te Brussel Urs Widmer dat Duitstalig niet noodzakelijk Duits hoeft te zijn bewijzen de essays en verhalen van deze Zwitser zijn Schweizer die Welt Braust Vorbei kaum da je mand den Kopf nach uns dreht sie geschichten kunnen een aangenaam onderdeel vormen verlafet das Durchfahrland van het lezen voor de Duitse Literatuurlijst wie niet veel tijd Maarten T Hart noemde al in 1984 in heeft kiest enkele van de dertien verhalen geestig eigentijds zijn inleiding op een bloemlezing met van problematiek en bij tijden grotesk van sfeer verhalen over Zwitserland kritische auteurs als Franz Boni Thomas Hurli Mann en Bruno Schnyder die de Zwitser Kees Combat op doorreis door Zwitserland want literatuur paraat thuisgekomen zou sers neerzetten als stroef en wantrou wie kan in dat peperdure land nog on den we grijpen naar nummer 42 van Wig Kleinburgerlijk en oerconservatief bekommerd wekenlang vakantie hou de Duitse Kroniek die Schweiz Hans Ester en Jetty Enklaar geven in den belandden wij in een Luzerner zwischen Wunsch und Wirklichkeit hun Zwitserland special van de Duitse boekhandel heel goed gesorteerd dat leverde tenminste de kennis Kroniek een ereplaats aan de dominee vonden we want mulisch stond er making op met de romanschrijfter schrijver Kurt Marti die keuze valt te nooteboom Margriet de Moor en Margit Schriber die in een fraaie schets verklaren uit hun voorwoord waar ze t Hart waren er te krijgen de Zwitser onze gevoelens vertolkte van die schrijven dat tegenwoordig het vredige serse literatuur stelde weinig voor Schweiz als Durchfahrland zij voert Zwitserland van de dichter Ramuz met herinnerden we ons ook al zouden we een jong meisje op dat niet gelukkig is zijn prachtige landschappen en welva die schwarze spinne van Gotthelf nooit rende stadjes niet meer lijkt te zijn dan meer vergeten we kochten een niets ist los in diesem Wilmoosdorf een land waarover de staf wordt gebro zweedse roman in Zwitserse vertaling klagt sie es wird renoviert

ein neues ken het gaat dan over de geschiedenis en monsieur malaussene van daniel friedhofreglement liegt vor eine neue van het land gedurende de tweede pennac oorspronkelijk frans in het zonenordnung ein katalog von wereldoorlog we hebben dat onlangs Duits maar dat vonden we eigenlijk forderungen ein stois unerledigter nog gezien in verband met de vermiste wel mal zo n aankoop van buitenlandse begehren langere festtische für die banktegoeden van joodse slachtoffers in vertaling terwijl we toch in zwitser hierflaschenreihen unserer fest van de nazis over de politiek economi land waren dus vroegen we de deskun besucher eine autowaschanlage die sche rol van zwitserland in de wereld dige jonge man die de zaak dreef achtzig autos in der stunde durch ihre en zijn veiligheidspolitiek liever hebt u nou ook iets echt zwitsers bursten treiben kann die ubliche nuanceren ester en enklaart het oude voor ons van kwaliteit ozonbelastung die ublichen wald en het nieuwe beeld tot dat van een lees dan urs widmer zei hij een schaden die ubliche landestempera pluriformes land mit einer weltoffe geestig en kritisch man die zoals tur der gewohnhte dunst kein nen und selbstkritischen kultur thomas bernhard in oostenrijk hier nachtleben kein tagleben leute die maar als ik even mag denken aan de de zaken op hun kop zet dosen oder auf die autobahn starren leerlingen van 4 of 5 havo vwo marti jammer genoeg hadden we op dat mo un die erwachen wenn das kartenhaus is intussen al 76 jaar oud en bepaald ment niet veel kennis van de zwitserse des nachbarn in sich zusammenfallt geen exponent van de huidige genera 26 tsjip letteren 7 4 tsjip letteren 7 4 27 tie zwitserse auteurs als dominee was moet de stad door en kruipt via de lijk subjectief blijven soms net zo veel hij wel kritisch als schrijver geenga waterleiding en over de daken van de leren als uit beschrijvingen die objec geerd een man voor wie kunst geloof huizen de stad uit in die gelben tief willen zijn en het hoe dan ook en werkelijkheid met elkaar vervlocht manner laat hij robots twee aardbewo zozeer niet kunnen zijn ten moeten zijn zijn roem verwierf hij ners ontvoeren naar hun verre plane wat heeft hij dan wel geschreven in de jaren zestig toen hij allerlei ten en zijn ruim voorradige fantasie ich habe versucht geschichten zu binnenkerkelijke taboes doorbrak bij leeft hij bijzonder uit in das enge land schreiben in denen es sozusagen nach voorbeeld met leichenreden 1969 een land zo smal dat je als je er recht schweiz riecht nach ihren unverwech waarin hij het afscheid nemen van een doorheen rijdt bijna vergeet dat het selbaren von kanton zu kanton von overledene op een heel andere wijze een apart land is ongetwijfeld een ort zu ort verscheidene eigen realiseert dan men gewoon was groteske variant van het eigen zwitser schaften voor onze boekhandelaar in luzern land van der kongrejl der palaolepidop hij vindt zijn verhalen realistisch en was dus niet hij het die ons een beeld terologen is de titel al genoeg om het toch fantasie ze geven uitdrukking kon geven van hedendaagse zwitserse satirische karakter te proeven van wat aan zijn ambivalente gevoelens ten op literatuur maar urs widmer toch een ontwikkelingsroman blijkt te zichte van zwitserland sinds 1970 we kochten dus widmers schweizer zijn en met lm kongo gaat de lezer woont deze zwitser in frankfurt hij geschichte verschenen bij diogenes in een volslagen oer land binnen een vindt zijn landgenoten eigengereid en zurich de uitgever van een hele reeks kongo dat barst van de geheimzinnig vergelijkt de situatie waarin zijn op door widmer geschreven

boeken en heden product van widmers fantasie zich zo prachtige land zich na alle van erich hackl en doris dorrie we waarover criticus michael kruger op grondspeculaties bevindt met die van werden beloond widmer is een bij merkt eines ist unbestreitbar fur die een warenhuisconcern in bern het zonder geestig prozaist die met ont welt wie sie uns von urs widmer vor concern wil in de oude stad een gewelspanning spanning weet te wekken gestellt wird wurde ich die unsere un dige ruimte creeren maar moet de besehen opfern facade van het middeleeuwse huis persiflage fantasie avontuur en naast deze romans zijn er de bun behouden met achter de gevel verzor urs widmer komt niet voor in de dels verhalen de novellen en de essays gingsgangen om de geraniums water moderne encyclopedie van de wereld widmer heeft zich veelvuldig uitgela te kunnen geven s nachts zal om de literatuur maar dat neemt niet weg dat ten over de rol van de schrijver bij oude sfeer te behouden achter witte hij in drie decennia een flink oeuvre voorbeeld als erinnerungselefant of vitrage licht branden dat is zwitser bijeen heeft geschreven van welke als kassandra die waarschuwend de land keine idylle sondern ein groffer aard zijn zijn boeken hij debuteerde vinger heft schrijven is voor hem een bauplatz niet lang meer of de zwit in de jaren zestig met twee verhalen tegengif tegen ongeluk en dood lees sers zullen die alpen zubetonieren onder de titel alois die amsel im regen daarvoor de essaybundel met de merk im garten als je leest wat hij aan in waardige titel die sechtste puppe im twaalf kantons dertien verhalen gredienten bijeenbrengt weet je me bauch derfunjten puppe im bauch der schweizer geschichte telt dertien ver teen met een kaleidoscopisch en vierten und andere uberlegungen zur halen die je met enig combinatiever komisch genre van doen te hebben literatur mogen ook dertien hoofdstukken van alois is een persiflage op de western en een raamvertelling zou kunnen noe tegelijkertijd een parodie op die leiden widmers zwitserland men roman is te sterk gezegd desjungen werthers het gaat net zo hoe subjectief widmer zijn werkelijk daarvoor vertonen de dertien geschie goed over de ondergang van de titanic heid beziet en wil bezien blijkt uit zijn denissen te weinig samenhang als over donald duck en kapitein nawoord bij de schweizer geschichte bindend element is het drietal per hornblower de scheve toren van pisa mijn verhalen beschrijven niet zwit sonen een engelse piloot een dikke en de ronde van zwitserland snel serland maar mijn zwitserland ik kan dame en de ik figuur die we later zien schaken en postovervallen in zijn me voorstellen dat ik een vergelijkbaar opduiken als de man met de snor avonturenroman die forschungsreise boek over duitsland of oostenrijk zogenaamd widmer zelf om een zeilt iemand in een buitenwijk van graag zou willen lezen uit de subjec indruk te geven van widmers aanpak frankfurt van zijn balkon sluipt alsof tieve voorkeuren en afwijzingen van laat ik hier het begin van zijn eerste hij door een gebied van kannibalen een ander kun je als deze maar duide verhaal volgen n 7 4 die dicke frau der pilot und ich ge hen durch die riesengrose halle des flughafens von frankfurt die dicke frau geht in der mirte der pilot und ich haben je einen arm um sie ge legt ich spure den wulst uitpui ling den ihr bauch uber dem gurtel macht ich freue mich da wir end lich beisammen sind monatelang ha be ich an die beiden gedacht an un sern aufbruch unsre reise zu dritt wir tragen unsere ausrustungen auf dem rucken die dicke frau einen sportbudel aus dem ein schmetterlingsnetz ragt der pi-

lot ei nen armeetornister ransel und eine angelrute ich einen alten ski rucksack an den ich eine feldflasche mit sirup und himbeerschnaps drin gebunden habe die dicke frau tragt einen koffer mit verblaten hotel etiketten die noch von ihrer mutter stammen das waren noch zeiten denke ich wir singen die dicke frau macht einige stepschritte durch die flughafenhalle wie am broadway wir schlagen dazu den rhythmus auf unsern Oberschenkeln passagiere mit turbanen tulbanden und fotoapparaten bleiben stehen und sehen ihr zu sie wirft die beine in die hohe wie beim cancan immer schneller und als sie zum abschlufe den rock fur eine sekunde nach hinten hochwirft applaudieren die leute frenetisch ich kusse die dicke frau lachend gehen wir weiter auch der pilot kut die dicke frau er ist per autostop von manchester gekommen die dicke frau von berlin und wir haben uns im restaurant hellas getroffen wir wollen zusammenbleiben mindes tens ein jahr lang wir wollen eine reise wie noch nie machen tsjip letteren 7 4 29 dit begin is in zijn weergave van gek aan avonturen geen gebrek ze zijn ke onverwachte gebeurtenissen type nog niet opgestegen of ze moeten al rend voor het hele boek en dan bedoel hoogte winnen om een vliegtuig te ont ik vooral de wijze van formuleren die wijken dat recht op hen afkomt de steeds een gradatie van ironie behoudt schrijver zelf is de sukkel die denkt dat soms sterker soms minder sterk je eerst de zandzakken moet openen de reis die de drie gaan maken is een om het zand te lozen en als hij dan reis per luchtballon en op het uitge een volle zandzak naar beneden gooit strekte vliegveld van frankfurt moeten raakt die precies het vliegtuig daarna ze zoeken naar hun vervoermiddel als begint het zalige zeilen door de lucht ze hem eindelijk ergens achteraf ont ontspant sitzen wir da essen waren rennen ze er in echte widmer radieschen und lassen eine flasche stijl op af mit rotwein herumgehen een opgewekt trio zonder woorden wir rennen los mein rucksack zijn ze alle drie op elkaar gesteld ze hupft beim rennen auf und ab und varen hoog in de lucht over de rijen der schwere koffer der dicken frau over widmers geboortestad nu gein reifit mir fast den arm aus der dustrialiseerd en vol rokende schoor pilot ist viel schneller als wir zwei stenen ooit een stad met biergarten er rennt wie ein windhund uber und kastanien handorgelorchestern das rolltrottoir wir horen das sich stillen straisen kolonialwarenhand entfernende donnern seiner hingen het stemt weemoedig van soldatenschuhe die dicke frau hat basel gaat het naar zurich ze landen einen roten kopf und schnauft sie midden op een voetbalveld waar juist lachelt mich an ihre brtiste hupfen een match wordt gespeeld typisch auf und ab ich liebe die dicke frau voor widmer is het groteske tafereel ihre zartlichkeit ihren mut wir dat volgt gehen im gras jetzt viel langsamer vor uns steht der ballon nun schon sehr grote und beinahe rund die es regnet jetzt in stromen der donner ist ziemlich laut der schiedsrichter dicke frau schlägt ein rad vor kommt pfeifend auf uns zugerannt mit einer roten karte in der hand vom freude wir werden glücklich sein spielfeldrand her rennen polizisten und sanitater ich gehe auf den schieds denke ich hoffentlich wie schwer richter zu es ist nicht unsre schuld sage ich in meinem dialekt es handelt ist mir das leben in der groestadt sich um höhere gewalt der schiedsrichter starrt fassungslos auf unseren in der letzten zeit gefallen wie sehr ballon und ich sehe dafé er die rote karte langsam wieder einsteckt habe ich mich nach zartlichkeit regenwasser läuft ihm ubers gesicht in meinem ganzen karriere

als schieds liebe und abenteuern geseht richter ist mir so was noch nie passiert sagt er ich habe acht landerspiele zwei cupfinals drei europapokalspiele und ein uefa pokalspiel gepiffen ich nicke ihm zu der regen prasselt nun wie aus kubeln die polizisten die spieier der schiedsrichter die sanitater und wir sch leppen den ballon hinter eines der tore wir vertauen ihn sorgfaltig blitze fah ren in die hausdacher rings ums stadion die donner krachen ich packe den skirucksack und den koffer der dicken frau und renne auf die spelerkabinen zu ich schaue uber die schultern zuruck und sehe durch die hinter mir rennen den polizisten hindurch da der schiedsrichter das spiel mit einem schieds richterball wieder anpfeift wie steht es denn frage ich einen fotografen an dem ich vorbeirenne 2 0 fur zurich ruft er hinter mir drein die basler spielen wie die letzten sennen n 7 4 vanuit deze onschuldige ogende ver langs het eindigt in dronkenschap en heeft en dat zoveel leerlingen en oude haaltrant begint de verteller zijn kri een fikse knokpartij tussen de twee die ren van haar verwijderd houdt e tiek op de zwitsers te druppelen de boel kort en klein slaan en vervol de ballon wordt geconfiskeerd want gens elkaar tevreden de hand schud daar konden wel eens drugs in zitten den en heimwärts keren urs widmer schweizer geschichten als het drietal thee met rum heeft ge elk verhaal en daarmee elk beschreven diogenes taschenbuch 1977 zurich de dronken moet het flink betalen kanton heeft in dit boek zijn eigen eerste druk verscheen bij hallwag verlag wir lesen das zettelchen auf dem sfer widmer zet boeren uit appenzdl in bern 1975 der preis steht staunend sehen wir neer die er heimelijke liefdes op na die schweiz zwischen wunsch und wirk uns an wir legen unsern houden de boer bedriegt zijn vrouw lichkeit duitse kroniek jrg 42 voorjaar hundertmarkschein hin und schauen zonder te beseffen dat zijzelf hem met 1992 nr 1 3 is te bestellen bij de admini auf die paar geldstucke die ons das de postbode de hoorns opzet vooral stratie muurhuizen 11 3811 ec amers servierfraulein herausgibt die postbode weet aardig uit de school foort wie weet kunt u dit exemplaar nog er zit niks anders op dan bij het van de liefde te klappen want het brief krijgen prijs nlg i3 bef 240 leger des heils te gaan pitten daar geheim is bij hem niet veilig filosoferen ze over zwitserland nog geen eeuw geleden een land waar wisselend perspectief vluchtelingen uit de hele wereld te grappig voor de goede lezer is de recht konden maar seit im zweiten manier waarop de ballonvaarders in weltkrieg so viele juden hierher woll het ene verhaal slechts op hitchcock ten denken die leute das soll ihnen wijze even aan het slot in de lucht wor nicht nochmals passieren jetzt wol den waargenomen en in het andere len die schweizer unter sich bleiben prominent aanwezig zijn telkens ver andert het perspectief van de verteller zwitsers onder elkaar nu eens gaat dat in de wij vorm bij en hoe ziet dat er dan uit zwitsers on voorbeeld als ingezetene van de aar der elkaar widmer tovert een aantal gau dan weer in de derde persoon of boeiende taferelen uit zijn hoed in de ik vorm in aargau wisselen fanta solothurn bijvoorbeeld fietsen twee sie en werkelijkheid elkaar af maar de droevige mannen elk van een andere meeste verhalen spelen toch in een kant van het dorp naar de kroeg in het werkelijkheid het leven in de bergen midden om hun verregend huwelijk krijgt gestalte in bijvoorbeeld grau en hun troosteloos bestaan als zetter bunden waarin een oude man een en baanwachter te vergeten terwijl liefdesgeschiedenis vertelt aan de bal

wij ergens in een hoekje ons trio bal lonvaarders en anderen en heel sterk lonvaarders waarnemen nu als toe in het fantastische verhaal neuen schouwers nemen de beide mannen burg spelend in de winter bij ijzige de wereld de maat vroeger was alles koude beter natuurlijk ik zou zeggen wanneer je vier of vijf heute will jedes arschloch auf eine verhalen van deze schweizer geschichte sudseeinsel aber wenn sie auf einem uitzoekt en over de beste heb ik hier velo hoeken haben sie nach hundert al iets opgemerkt lijkt mij urs metern einen herzkollaps in den widmer een uitstekende goed te be stadten fahren die jungen mit dem grijpen auteur voor leerlingen in de auto zur schule wenn wieder einmal tweede fase zijn proza heeft niets eine not kommt dann sitzen die belegens het is fris intelligent en schon da ondeugend genoeg om duitstalige lite in het bijzonder de duitse vreemdelin ratuur te bevrijden van het imago gen krijgen er van het tweetal van zwaar dat zij naar veler opvatting tsjlp letteren 7 4 3